

Uredništvo i uprava
ZAGREB MASARYKOVA 28a
Teleron 67-80
Uredništvo i uprava
za Slovensko i slovenski del
Julijanske Krajine
LJUBLJANA Erjavčeva 4a

STRADA

U MARIBORU...

je prošli dana održano književno veče, na kojem su hrvatski književnici iz Zagreba — kako to javljamo na drugome mjestu — recitirali svoje pjesme i odlokme svoje proze. To je veće treće književna priredba u posljednje vrijeme, na kojoj su hrvatski i slovenski književnici, u znaku obnovljenoga hrvatsko-slovenskoga bratstva, manifestirali svoju povezanost, pokazujući ujedno da žele i jedni i drugi usmjeriti svoja kulturna nastojanja u pravcu tješnje saradnje i povezanosti, na jednaku korist i hrvatske i slovenske kulture.

Književnici kao izrazito kulturni radnici vrše u ovom slučaju u prvom redu kulturni posao, ali jer je i kultura samo jedan dio narodnoga života, a kulturno stvaranje samo dio općega narodnoga izvijavljanja — jasno je, da se dobre posljedice ovakvoga nastojanja mogu i moraju odraziti i na širem području nego što je sam okvir kulturnih odnosa. Po tome i književnici postaju propagatori, u najboljem smislu riječi, jedne ideje koja ima svoj zdravi osnov u kulturnom stvaranju — no čiji blagotorni utjecaj zahvaljuje mnogo šire područje. To je ideja zbiljenja, koje polazi s uzajamnoga kulturnoga upoznavanja, dajući medjutim poticaj i stvarajući povoljne mogućnosti za produbljenje međusobnih odnosa na različitim područjima, gdje se život jednoga i drugoga naroda dodiruje.

To se moglo opaziti već u Ljubljani pri godom prve večeri, na kojoj su nastupili hrvatski književnici. Po neposrednom uspjehu kod ljubljanske publike u samome kazalištu, a još više po odjeku u ljubljanskom novinatu vidjelo se, da je cijela priredba od obične književne večeri poprimila karakter imponantne narodne manifestacije.

U Zagrebu se ponovilo to isto, pa su slovenski književnici, vrativši svojim književnim kolegama posjet, povodom svoga nastupa u Malom kazalištu bili svjedoci spontanoga oduševljenja zagrebačke publike. U tom oduševljenju bilo je sadržano priznanje prvacima slovenske knjige i vrijednosti slovenske umjetnosti riječi. Ali i više od toga, u tome je bio sadržan i onaj dublji osjećaj zajedničke povezanosti između hrvatskoga i slovenskoga naroda, kome su književnici svojim dodirom dali mogućnost, da se ispoljiti i afirmira.

Taj osjećaj zajedničke povezanosti razmahao se prošlih dana u Mariboru, a potakli su ga hrvatski književnici svojim posjetom mariborskim kulturnim radnicima i svojim nastupom pred mariborskim kulturnom javnosti.

Osjećaj hrvatsko-slovenskoga bratstva i povezanosti slavio je u Mariboru slavlje i u tome je onaj širi smisao hrvatsko-slovenske književne suradnje. Gotovo čitav slovenski Maribor uzeo je učešće u kulturnoj manifestaciji, kojoj su dali biljež hrvatski književnici svojim nastupom. Zanos, kojim su dočekani zagrebački gosti daleko je prelazio okvir obične dobrodošlice, da se i kod samoga dočeka a i prigodom nastupa pretvoriti u nepravorenno narodno slavlje.

Zašto mi to sve ističemo?

Mi smo već i prigodom slovenske književne večeri u Zagrebu naglasili važnost književnoga zbiljenja između Zagreba i Ljubljane, jer u tome vidimo početak one potrebne suradnje između hrvatskoga i slovenskoga naroda, koja je u našem rodnom kraju dala na svim područjima narodnoga života dobre plodove, kako je to istaknuto baš tom prigodom ne samo s naše strane, nego i s strane onih, koji su se u Zagrebu založili za to zbiljenje na području književnih i kulturnih odnosa.

Književno veče u Mariboru pokazuje, da se ta nastojanja uspješno nastavljaju, što znači da se ide daljnjem produbljuvanju međusobnih odnosa, a da to nastojanje može u narodnom pogledu biti od velikoga značenja. pokazalo se upravo u Mariboru.

U Mariboru, gdje ima veliki broj Slovaca iz Primorja, uzeli su naravno i oni učešća u toj značajnoj kulturno-nacionalnoj manifestaciji, što je uostalom i razumljivo ne samo zato jer su i primorski Slovenci dio slovenskoga naroda, nego i stoga što su upravo Slovenci iz Trsta i Gorice ponjeli sa svoga ognjišta i visoko razvijenu svijest hrvatsko-slovenske uzajamnosti. kako se ona ispoljavala prije rata u Istri. Trstu i Gorici, a i široki smisao za rad u kulturnom i nacionalnom pogledu.

To je također razlog zbog kojega piše mo o mariborskoj književnoj večeri, koja će uostalom urođiti jednom uvratnom priredbom u Zagrebu, nastupom malih mariborskih Slovenaca, koji će u Malom kazalištu davati dve preslavne igre »V kraljevstvu palčkov«.

Rekli smo da su primorski Slovenci po niski sa sobom i svijest o uzajamnoj hrvatsko-slovenskoj suradnji i smisao za kulturni rad, kao baštinu svoga rodnog kraja. O tome svjedoči i taj mariborski nastup, jer će mali Mariborčani nastupiti s djelom poznatoga slovenskoga omladinskoga pisca

CIANOV GOVOR U MILANU I NJEGOV ODJEK U TALIJANSKOJ I STRANOJ ŠTAMPI

U nedjelju, 19. o. mj., održao je grof Ciano u Milanu govor, koji je — s obzirom na današnji položaj — imao veliki odjek u svijetu. Govoru talijanskog ministra vanjskih poslova pridaje se veliko značenje u Italiji i izvan Italije. Grof Ciano je rekao:

»Ova svečanost koja se održava u ime Duce pokazuje sav svoj značaj i svu svoju važnost, što ne mogu pokvariti niti veliki dogadjaji, koji se iz časa u čas razvijaju, a u kojima se radi o sudbini Evrope i svijeta. Milanski fašisti su bori, a neobično su ponosni na svoje stare drugove i slavne podvige. Isto su tako ponositi na svoje mladje drugove, jer svi oni dokazuju podvige, što ih je Italija izvršila, kako u svojoj revoluciji, tako i u Etiopiji i Španjolskoj.

Italija se ne može dakle okrenuti od dogadjaja u Evropi, gdje Rim ima kazati svoju riječ. U tom duhu predanosti i pun vjere talijanski narod je spreman na nove zadatke na koje će biti pozvan. Kakvi su to zadatci i te dužnosti znate isto tako kao i ja. Diktirani su narodnom obranom i našim pravima suverene države, pravima, što ih imamo i na kopnu, i na moru, i u zraku. Diktirani su potrebnom stvarnosti i najzad našim aspiracijama sasvim prirodima, jer su pravde i neophodne životu naše zemlje.

Diktirane su voljom da se visoko održi prestiž Italije, prestiž jedne velike radničke, ratničke i fašističke sile, koja namjerava ostati vjerna svojim obvezama i uz njih i obavezama koje su vezane uz njenu veliku sudbinu.

Uvjeren sam da nitko od vas ne misli da bih mogao sada reći nešto drugo. Kad to bude odlučeno, Duce će nam dati dnevnu zapovijed. Ta zapovijed doći će od onoga, koji je naš jedini vodja i u miru i u ratu, doći će od čovjeka, imogući koga je već dvadeset godina vezano uz borbu i osvajanje. Ime, koga je postalo sinonim sigurnosti, pobjede i slave. Ako

tu zapovijed bude dao u Milanu, tom plemenitom i smjelom gradu, cio fašistički Milano skočiti će na noge i još jednom će zatražiti da bude prethodnica, pa će na taj način kao uvijek djelima dokazati, da je spremna kako u vojničkom pogledu, tako i osobito srcem.

KOMENTARI TALIJANSKIH LISTOVA

Gовор grofa Ciana talijanski listovi su objavili pod krupnim naslovima. Iz ovog govora posebno je istaknuta tvrdnja Ciana, da nikome ne može izbjegići značenje milanske manifestacije, koja je održana povodom proslave prve godišnjice potpisa talijansko-njemačkog saveznog pakta, i to upravo u ovome času, kad se oružjem odlučuje sudbina Evrope i svijeta. Isto tako talijanska štampa upozorava na to, da je grof Ciano istaknuvši talijanske napore u abesinskom potpovatu i u španjolskim dogadjajima, jasno označio držanje Italije u sadašnjem konfliktu, u kojem ona ne može ostati po strani, nego mora kazati i kazati će svoju riječ. Izvanredna važnost pripisuje se završnom dijelu govora grofa Ciana, u kojem je naglašeno, da će radnička i fašistička Italija boreći se za svoja životna prava i ispunjući dane obaveze izvršiti kako u miru tako i u ratu sve naloge svoga jedinoga vodje sigurna da će ju on kao i dosada povesti u pobjedu. Iz toga kao i iz izjava glavnog tajnika fašističke stranke da je odučni čas, za koji se moglo predpostaviti da se približuje, sad vrlo blizu zaključuje se, da talijanska intervencija u sadašnjem konfliktu ne može više biti dovedena u pitanje.

»Messaggero« veli da je grof Ciano jasno definirao talijanske aspiracije, pa veli: »Fašistička Italija zna što hoće i znati će naglasiti svoja prava. Stara Evropa se ruši pod udarcima mladih potletnih naroda.«

»Regime Fascista« donosi u vezu s govorom grofa Ciana članak talijanskog ministra Farinaccia, u kome se osvrće na tvrdnju da je fašistička politika »nezasnja«. U članku se kaže, da je grof Ciano u nedjelju jasno izjavio, da će Italija

u nedjelju jasno izjavio, da će Italija

lija ispuniti svoje obveze i ostvariti svoje zahtjeve. O držanju talijanskoga naroda ne može biti nikakve sumnje, kaže list.

BERLINSKI KOMENTARI

U Berlinu sude — kako su to zabilježile zagrebačke »Novosti« — da govor grofa Ciana dokazuje očito namjere Italije i pitanje je samo vremena, kada će Italija ući u rat. Službeni krugovi komentiraju Cianov govor ovako:

Grof Ciano iznio je historijski diktat i životne interese talijanskog naroda, i iz toga slijedi talijansko prijateljstvo prema Njemačkoj i stvaranje dajnjih odluka, koje će se donijeti u pravo vrijeme. Njemačka uzima taj govor kao dokaz prijateljstva i saveza.

Najnovije promjene u francuskom kabinetu, kažu u Berlinu, dokazuju da su time iscrpljene zadnje rezerve ljudi od imena. Promjene su nastupile u prvom redu zbog toga, da se pojača moral u Francuskoj i da se aktivira vanjska politika, osobito prema Americi, Italiji i balkanskim zemljama. U Berlinu se danas kaže, da je užaludno uopće i pomisljati na to, da bi bilo koje obećanje moglo odvratiti Italiju od njenih zahtjeva. U novinarskim krugovima drže, da točno traže ofenziju na zapadu, ne treba očekivati stvaranje novih frontova u drugim dijelovima Evrope. Međutim ima i mišljenje, da je problem Sredozemnog mora i jugoistoka prilično udaljen i izoliran od zapadnog bojišta, i da sa svojom političkom situacijom i vojničkom konstelacijom pretstavlja samostalni kompleks i prema tome je nezavisan od vojnih operacija na zapadu. Dakle drugim riječima, dogadjaji bi mogli slijediti i bez obzira na zapadni front.

RIMSKI DOPISNIK BEOGRADSKOG «POLITIKE»

ovako je interpretirao situaciju dan nakon govora grofa Ciana:

Moglo bi na oko izgledati da jučeršnji govor grofa Ciana u Milanu pruža mogućnost za točnu ocjenu situacije, ali u stvari nije baš sasvim tako. Istina, grof Ciano jasno je kazao da Rim mora da kaže svoju riječ i da talijanske aspiracije moraju biti zadovoljene, ali govor talijanskog ministra vanjskih poslova nije ipak ostavio utisak da bi situacija svakog trenutka mogla da podje nizbrdo.

Zategnutost između Londona i Rima nije, bar po javnim manifestacijama, popustila, ali grof Ciano u svom jučeršnjem govoru nije iznio nijedan momenat koji nagovješta još veće pootvorene te zategnutosti. Grof Ciano je rekao da je talijanski narod spreman da prima nove zadatke »za koje bi mogao da bude pozvan«, ali on nije rekao »da će biti pozvan«. Govoreći o odluci koju će donijeti g. Mussolini, talijanski ministar vanjskih poslova rekao je »sak« on da analogi i »kada« ga da, što bi moglo da se tumači na način da iako je odluka Italije da učestvuje u ratu na strani Njemačke donesena u načelu, ipak se još ne govoriti o mogućnostima nagle promjene sadašnjeg talijanskog stava.

Naravno, razvoj dogadjaja na bojnom polju na Zapadu kao i na političkom u drugim sektorima mogao bi ipak od danas do sutra da izazove promjene kod Italije, ali mnogi imaju utisak, da talijanska vlada nema namjeru da poveća uzbunu u Mediteranu.

Tako bi ukratko na osnovu mnogih činjenica, u konkretnom slučaju na osnovu jučeršnjeg govoru grofa Ciana, izgledala današnja situacija. Ali, pošto je i logika i od prie izvjesnog vremena sputana, ne treba joj pridavati odlučujući značaj u ocjenjivanju situacije, koja prema dubokom uvjerenju mnogih ovdašnjih stranih posmatrača, ostaje i dalje potpuno neizvjesna, i pored raznih znakova sasvim suprotnog karaktera. Tako na primjer, neki ovdje još uvijek govore da bi kraj ovog mjeseca mogao da bude presudan, dok drugi opet smatraju da još uvijek u toku od mjesec do dva dana ne bi trebalo očekivati pre-sudne dogadjaje.

ŠE O BLOKADI TRSTA

Kakor smo že omenili, je angleška blokada hudo prizadela Trstu. Italijanski listi pišejo sedaj, da je to stanje dobesedno nezvono. Cele kategorije blaga so blokirane. V lukah Trsta in Genove leži 25.000 stotov oljnega olja, ki ne more preko morja.

PROCESIJA SV. REŠNJEGA TELESA IN EVHARISTIČNI KONGRES V RIMU ODPovedana

Rimski vikarjat je objavil da je bila odpovedana procesija na Telovo in da je bil prav tako odpovedan evharistični kongres, ki je bil napovedan za dneve od 19. do 23. maja.

GIORNALE D' ITALIA O BALKANU BALCAN KAO PROBLEM JADRANA I MEDITERANA

»Giornale d' Italia« donio je članak u kojem govori o odnosima Italije prema Balkanu. List dokazuje, da je balkansko pitanje vitalno za Italiju kao i sredozemno pitanje. To je zasnovano na geografiji, historijskoj tradiciji političkoj i vojničkoj nuždi ravnoteže snaga i pozicija u sistemu Jadrana i Mediterana, nadalje na ekonomskim interesima i na činjenicama, da je Italija prisutna u Albaniji i da je tako postala najvećom balkanskog silom. Taj je članak izazvao razne komentare. Za informaciju naših čitatelja donosimo najglavnija mesta iz tog članka. »Giornale d' Italia« piše:

»Nisu potrebne mnoge riječi da se to sve rastumači. Geografija ujedinjuje prirodno dva paralela poluotoka talijanski i balkanski. Na sjeveru talijanske zemlje Julijanske Venecije vežu se u isti sistem neprobojnih planina sa slaveškim zemljama. Na jugu Jadrana se suožuje na sama 72 kilometra kod Otranta da približi dve suprotne obale i da pogoduje njihove naravne i stalne kontakte. Zato je već u predistoriji bilo tragova prelazaka i komunikacija izmedju jednog i drugog poluotoka.

»Ali Balkan je u prvom redu problem Jadrana i Sredozemnog mora. Jadranska obala Balkana od Dalmacije do Grčke naravno je sistem pomorskih baza defenzivnih i ofenzivnih. Ima uvala raščlanjenih, širokih i dubokih, zaštićenih ogradama otoka, te mogu da budu zaštićeni za najveće brodove i najopasnije pomorske zasjede, dok je suprotna talijanska obala pjeskovita, bez luka, otvorena i osjetljiva od Venecije do Tarenta. Obrana istočne obale Italije pod-

vrgnuta je, dakle, političkim i vojničkim okolnostima zapadnih obala Balkana.

»Isto tako može se reći i o talijanskoj obrani Mediterana. Balkan je jedan od prilaznih mostova kontinentalne Evrope na Sredozemno more. To je jedan obalni sistem, koji ima sa svojim bazama, svojim izlazima i svojim uplivom dominantnu funkciju kontrole na istočnom bazenu Mediterana na linijama prometa upućenog prema Crvenom i Crnom moru. Balkan pripada, jednom riječju, u igri politike velikih sila na Mediteranu, sistemu sigurnosti i slobode Italije.

»Giornale d' Italia« zatim rekonstruira tok političke i vojničke historije Balkana od okupacije rimskog carstva do prvih dodira s pomorskim talijanskim republikama, u ulozi Talijana u nacionalnom preporodu naroda na Balkanu u toku XIX stoljeća te zaključuje:

»Ove rievokacije historijske od dva milenija nemaju samo vrijednost neplodne erudicije. Dokumentiraju kontinuitet susretaja i uzajamnih upriva dva poluotoka. Ti susretaji se obnavljaju u raznim ciklima kroz dugi period vremena s manifestacijama, koje su u velikom dijelu ekvivalentne. Čine se, dakle, ne kao neki slučaj, neg

Roditelji izložili djecu

Pula — U blizini crkve od marine našli su prolaznici jedna dječja kolica i u njima dvoje djece, jednu djevojčicu od 3 godine, i jednoga dječaka od 2 godine. Uz njih je bilo pismo u kom su roditelji opravdavali svoj očajnički čin time, da ne mogu dječju više hraniti. Dječa su odmah odvedena u sklonište, a za roditeljima je odredjena potraga. Nije prošlo dugo i roditelji su pronađeni. To su neki supruzi Trošt iz Pule. Obojica su uapšeni i predani sudu na postupak.

Izgorio mu automobil

Žminj — Mesar Antun Lavrin iz Žminja vozio je razne stvari u Pulu. Kad je došao u Proštinu, tamo negdje na cesti par kilometara iza Svetoga Vićenta odjednom mu se zapalio automobil. Pokušao ga je ugasiti, ali nije uspio. Brže bolje stao je stoga izbacivati iz automobila robu, da spasi bar nju. Auto mu je posvema izgorio. Predmijeva da mu se motor zapalio zbog pomanjkanja vode u radiatoru.

KAŽNJENI TRGOVCI

Pula — U posljednje vrijeme mnogi trgovci dolaze u sukob s naredbama o prodaji živežnih namirnica i drugih životnih potreština. Neki prodaju po višoj cijeni nego što je maksimirana, drugi daju slabiju robu, treći nastoje da se okoriste na vagi i t. d. Tako su ovih dana opet izrečene nekoje kazne te su kažnjeni: Antun Lavrin iz Žminja, Antun Perkuc iz Svetog Vićenta, Marija Orcan iz Svetoga Lovreča kod Daile, Fuma Sosić iz Rovinja, Martin Poporat iz Dana kod Lanišća, Antun Deklić iz Višnjana i još neki. Isto su tako kažnjene i neke mljekarice na Koparskini i to: Franjica Maršić, Ana Kleva, Marija Kocijančić, Grbac Ruža, te Marija Bonin.

STAVNJA MLADIĆA

Labin — U nedjelju 12. o. m. održana je u Labinu stavnja mladića rođenih 1921. godine. Bilo je pjesme i veselja, kao obično za takvih priroda. Slijedećih dana bila je stavnja mladića iz Krapana i okoline, koja će biti nešto veća, obzirom na rudarsko naselje.

OBUSTAVLJENA PAROBRODARSKA LINIJA

Poreč — Izgleda upravo nevjerojatno da će istarska obala ostati bez parobrodarske veze. Do sada je svakog dana kretao iz Pule parobrod za Trst, koji je ticao sva istarska mesta uz zapadnu obalu, a istodobno je kretao i parobrod iz Trsta u Pulu. Zadržava se samo pruga Pula-Zadar, dočim je Pula vezana s Trstom za sada samo kopnom, željeznicom i autom. Medutim izgleda da ravateljstvo parobrodarskog društva »Istri-Trieste« već spremna novi voznji red prema kome će zapadna obala Istre dobiti vezu svakog drugog dana s Pulom i Trstom.

NESREĆA ALI ZLOČIN?

Gorica, maja 1940. — Kakor poročajo italijanski listi so v bližini meje pri Postojni našli mrtvega starčka Geržino N., ki je imel številne rane. S strehom iz puške je bil zadet v glavo od zadaj, po telesu pa so našli mnogo ran, ki so jih napravile kroglice iz lovske puške. Oblasti še niso mogle razsvetiliti vso zadevo in najti kakih sledov. Zdi se da je po sredi skrivnosten uboj.

RAZPRAVA O DIVJAČINI NA GORIŠKEM

Gino Comunaldi je izdal 20 strani obsegajočo razpravo o lovu in divjačini na Goriškem in o vsem kar se tiče tega vprašanja s popisom živali, vzgoji itd.

GRAD SE CESTA

Sveti Vičenat — Cesta u Svetom Vičentu, koja je nema tome dugo bila asfaltirana vec je ponovno sva puna rupa i udubina, koje dižu oblake prašine, kada prodje kakav auto. Zato je odlučeno, da se cesta koja prolazi kroz Sveti Vičenat ponovno asfaltira o trošku pokrajine.

DUHOVNIKE VESTI

Trst, maja 1940. — Mesto kanonika sholastika, ki je bilo izpraznjeno s smrtno mons. Slavca, je bilo podeljeno stolnemu kanoniku mons. Zianiju. Župnija pri Kopru je bila podeljena g. Al. Rozmanu, doslej župniku v Dolenji vasi pod Učko. Župnija Rižana je bila podeljena tamošnjemu upravitelju Fr. Šibeniku. Na župnijo Povit pri Sežani je bil imenovan dosedanji župnik v Marezigah pri Kopru Anton Požar star. Povirski župnik in dekan Barbic se je umaknil v pokoj na duhovnijo Drago pri Trstu.

Na reškotraški meji sta bili vasi Tublje in Herpelje ločeni od brezoviške župnije in vtelešeni u župniju Klanec. Pod Klanec bo zanaprej spadala tudi celo soseska Kozina, ki je bila doslej razdeljena na tri župnije (Klanec, Brezovico in Rodik). Pod Herpeljami se bo ustanovila posebna kuracija, ki bo obsegala vasi Tublje, Herpelje in Kozino, ter bo odvisna od župnije v Klancu. Dušno pastirstvo v Tubljah bo za enkrat še opravljalo župnik iz Brezovice.

IZ RODNOGA KRAJA

STO LET GORIŠKE GLUHONEMNICE

Dne 23. aprila je minilo sto let, kar je bila ustanovljena gluhonemnica v Gorici. Ustanovil jo je naš najodličnejši kulturni in socialni delavec tiste dobe stolni kanonik Valentin Stanič.

Slovenska učitelja Anton Pagon in Valentin Toman sta se bavila s poučevanjem nesrečnih gluhonemih in imela pri svojem človekoljubnem delu tako lepe uspehe, da je nadškofijska kurija v Gorici sklenila ustanoviti poseben zavod za gluhoneme. Izvedbo tega plemenitega načrta je prevzel kanonik Stanič. S prav sveto vmeno se je lotil svetega dela. Razglasil je javno pobiranje prispevkov, prosil na vse strani in z lastnim zgledom dajal najlepšo pobudo. V kratkem je nabral znatno temeljno glavnico in lahko začel z gradnjo potrebnega zavoda. Dne 22. aprila 1840 je začel zavod delovati. V letih 1850 do 1860 se je sijajno razvijal in dobro izhajal, saj je preživijal in poučeval lahko že 80 gojencev. Po tej zlati dobi so pa prišla suha leta. Prostovoljni darovi so usahnili, okrajni denarni zavodi so morali ustaviti svoje obvezne podpore, zavod je prišel v gospodarske težave, njegov obstoj je bil ogrožen. Vodstvo se je v tej stiski obrnilo na deželo s prošnjo, najzavod sprejme pod svoje okrilje in v svojo upravo. Tako je postala goriška glu-

honemnica leta 1868 deželnji zavod. Leta 1882 je takratni ravnatelj stolni kanonik Pavletič izvedel preosnovno poučevanje. Do takrat so se gojenci poučevali z besedo, z gestami in s pisanjem, od tega leta naprej se poučuje pa samo z gorovjeno in pisano besedo in so opuščene vse kretnje.

Za časa svetovne vojne so gluhonemnici prenesli na Koroško. Mnogo truda in žrtve je stala vojna obnova, vendar neuromno vodstvo ni obupalo in zavod je zopet zaživel. Ker je bil leta 1923 izdan zakon, da je šolski pouk obvezan tudi za gluhoneme otroke in ker je goriška gluhonemnica edini zavod te vrste v Julijski Krajini, so bili njeni obnovljeni prostori kmalu pretesni. Vlada je odločno posegla vmes in začelo se je širjenje zavoda. Leta 1936 so bila delna končana. Gluhonemnica obsegata sedaj moderno zidano, obširno glavno stavbo z mnogimi svetlimi prostori. Tiho, plenitno in človekoljubno delo, ki so ga pred sto leti pričeli v skromnih razmerah naš veliki Valentin Stanič in njegovi prijatelji ter so ga skozi desetletja pozrtvovalno nadaljevali odlični slovenški možje, se sedaj uspešno razvija v udobnejših in prikladnejših okoliščinah v dobrobit in blagoslov onih nesrečnih, ki ji mje bila narava trda mačeha.

VIPAVSKO KMETIJSKO DRUŠTVO

Gorica, maja 1940. — Pred kratkim je Kmetijsko društvo v Vipavi povečalo svoje kleti. To društvo je že mnogo pomagalo našim kmetovalcem v teku vseh let od ustanovitve, ki je bila 1894.

Mnogo je tudi storilo, da je prišla dobra vipavska kapljica do pravega slovega in

prave vrednosti. Pod svojim okriljem ima sedem podružnic in sicer v Trstu, Postojni, Idriji, Cerknem, Gorici itd. Članstvo društva se stalno povečava. Društvo ima v svojih kleteh okoli 2.000 hl. vipavca. Cena vinu se je sedaj povečala in je že nad 2 liri po litru.

Teško stanje nastradalih dinamita

Pula — U prošlom smo broju javili o teškoj nesreći, koja se dogodila od eksplozije dinamita ribarima u dragi Mužile. Jedan je od njih, kako znamo, i to Bruno Salaman, poginuo na mjestu, a druga su dvojica i to Molinari i Rakovac teško ranjeni prevezeni u bolnicu. Molinari je čini se izvan opasnosti, dok

će Rakovac po svoj prilici, osim drugih ozljeda, koje je dobio po cijelom tijelu, ostati slijep. Jedno oko mu je već sada izgubljeno, a za drugo ne vjeruju ni liječnici da bi ga mogli spasiti. Eto dočega dovodi ovo nesretno ubijanje ribe dinamitom. A mnogi se još uvijek ne će da opamete.

DEMONSTRACIJE I MANIFESTACIJE

Pula — Kako po drugim gradovima Italije, tako i po istarskim gradovima fašistička omladina priredila je niz demonstracija protiv saveznika, naročito protiv Engleske. U Puli je na trgu održao federalni tajnik vatreni govor, u kom je podukao, da se talijanski narod danas nalazi u predvečerju jedne velike akcije, koja će Italiju konačno učiniti uistinu nezavisnom. Traži da se izbaci iz Gibraltara i Sueza britanski lav, jer da u moru Cesarevom nema mjesta nikome drugome nego liktorima. Iza njega govorio je predstavnik studenata, a na koncu je uzeo riječ sam prefekt. Zatim je povorka obišla sve glavne ulice, praćena glazbom. Manifestacije odnosno demonstracije bile su istoga dana i

u Vodnjanu i Pazinu, gdje su studenti učinko odredjeni sat izašli iz škole i točno jedan sat kasnije nakon manifestacija ponovno ušli u svoje razrede.

KAKO ŽIVI RAZBOJNIK KOLARIĆ

KAZNIONICA SANTO STEFANO NAJTĚŽA KAZNIONICA ITALIE — KAŽNJENIK BROJ 1940 JE NAJDISCIPLINI RANIJI I NAJMARLJIVIJI KAŽNJENIK

Pula — Dopisnik turinske »Stampa« posjetio je nedavno zavet u Santo Stefanu i tom se prilikom interesirao za život pojedinih kažnjenic. Potanje se pozabavio u svom doovisu kažnjenicu broj 1940, koji je prema ocjeni uprave kaznionice najdiscipliniraniji i najmarljiviji kažnjenik. Taj broj 1940 nije nitko drugi nego glasoviti puljski razbojnik Ivan Kolarić, koji je godine 1923 i 1924 haracio po Puli i južnoj Istri, zavajajući mnogo muke vlastima, a bio je strah i trepet mirnog pučanstva u gradu i okolicu. Čak je jednom prilikom, a mnogi se toga još sjećaju, provalio u redakciju puljskog lista »Corriere istriano« (bivše »Azione«) i prisilio jednog suradnika da napiše o njemu veliki člank, u kom ga je uzeo u obranu. Taj je članak bio i štampan u listu. Nakon što je počinio niz zločinstava i razbojstva i četiri umorstva konačno je dne 17. srpnja 1925 bio uapšen i izveden pred sud.

Njegov proces u Puli, održan 25. novembra 1925. bio je praćen s velikim interesom, jer na cijeloj Puljskini nije takoreći bilo sela, koje ga nije poznava-

lo, po njegovim zlodjelima. Bio je osudjen na doživotnu tamnicu i to kaznou, koja ne predviđa nikakve amnestije tako da uopće nema nadu da bi ikada došao u dodir sa živim bićem. Neko je vrijeme bio utamničen u Civita Vecchi, ali kako je uprava kaznionice posumnjala da bi mogao uteći, to ga je premestila u zavet u Santo Stefanu, koji je poznat kao najstroži zavet u Italiji, iz koga je nemoguće pobjeći. Danas je Kolarić tamo vanredno miran i njegova ocjena je već nekoliko godina vrlo dobra. On je postao predmetom, a ne čovjekom, s izvjesnom rezignacijom provodi dane, poštuje čuvare, ne uzruja-

SAKUPLJANJE PAPIRA

Rijeka — S kolikom se pažnjom sakuplja danas sve, što bi moglo koristiti domaćoj industriji dokazuju i najnovija odredba o sakupljanju starog papira. Vrijednosti staroga papira, koji se je nakon upotrebe redovito bacao, ako se njime već nije potpaljivala vatra, nije do sada nitko podavao važnosti. Sada je medutim povedena velika akcija za sakupljanje papira i papirnih otpadaka, koji se predavaju u zato odredjena sabirališta. Od starog papira proizvoditi će se navodno novi papir.

DROBIŽ

Kanal. — Pri železniškem preduro pri Kanalu je povozi motorni vlak 58-letnega Mohorja Blažiča.

Trst. — Odkar je nastopila vsled evropskega konflikta podražitev živil, se oblasti vztrajno bore proti povišanju cen, ki so normirane. Vsled prekršitev se stalno veča števila trgovcev, ki so zaradi tega opominjeni ali kaznovani z zaprtjem trgovin. Doslej je bilo kaznovnih že več desetin trgovcev.

Milje pri Trstu. — Karabineri so prijeli več tihotapcev kave in sladkorja, ravno ko so prenašali blago iz barke.

Kanal. — Tovarna cementa v Saloni pri Anhovem zaposluje sedaj 950 delavcev.

Gorica. — V mesecu aprilu je bilo prijavljenih 163 ovadov zaradi raznih prestopkov proti cestnemu redu, javni varnosti, avtomobilskim in kolesarskim predpisom.

Trst. — Čevljar Alojz Žerjal, ki je umoril mladenko Roko Godničev, je bil obsojen na 21 let in 6 mesecev zapora.

Trst. — Pred sodiščem sta bila obsojena Stanko Bergoč in Franc Šebec iz Klenika, vsak na 3 leta zapora in 5000 lir denarne kazni, ker sta vtipotapila enega konja.

Sv. Lucija. — Za binkoštne praznike je utonil v novem svetolucijskem jezeru trgovec Ivan Melinec iz Tolmina, star 32 let, po rod iz Dolj pri Tolminu. Ko se je vozil iz Sv. Lucije proti Tolminu, je po nesreči zavozil s ceste in padel v vodo. Njegovo truplo so našli naslednjega dne.

Gorica. — Organi kvesture so naznali Josipa Zimiča iz Deskel in Josipa Podgornika iz Trnovega, ker sta prodajala drva v Gorici na mestu, kjer je prepovedano in ker nista imela predpisane dovoljenje.

Postojna. — Vsakoletni obisk postojanske dame za binkoštne praznike je bil tudi letos izveden s pritokom velikega števila ljubiteljev podzemnih krasot naše Jame. Zaradi letnjega napetega položaja pa je bilo opaziti, da ni število obiskovalcev doseglje tistega števila kot prejšnja leta.

Trst. — Min. predsednik Mussolini je daroval za obnovitev katedrale sv. Justa 70.000 lir. Za časa svojega obiska v Trstu je daroval 100.000 lir.

Gorica. — Pri centralni postaji se je zaletel z motociklom v zid 29-letni Peter Podbršič. Prepeljali so ga takoj v bolnišnico pri sv. Jurju, kjer je kmalu nato umrl.

Temnica. — Deželni inspektorat za poljedelstvo je odredil v naši občini več poiskusnih polj, kjer bodo preiskušali, kakve uspehe daje na krasem terenu žito in krma. Oblasti si pribavljajo, da bi kmetje sejali pšenico »Montana«, ki daje največji pridelek, ceprav kmetovalci neradi sejejo žito.

Reka. — V mesecu januarju je reško prebivalstvo pokupilo 30.000 kg. mila.

Divača. — Antonu Periču iz Brežec je zgorel voz na katerem je bilo 15 stotov sena. Škoda znaša 5.000 lir.

Trst. — V kleti družine Campani je prišlo do eksplozije ogljikovega oksida. Pri tem je bila težko ranjena služkinja Štefanija Vidič iz Kanala. Ugotovili so, da se je plin uhajal iz velike količine kokosa.

Sv. Križ pri

LIČNOST GROFA CIANA i njegova uloga u sadanjim odlukama Italije

prema prikazu Švicarskoga lista.

»Hrvatska Straža« prenijela je iz tijednika »Die Weltwoche«, koji izlazi u Zürichu, prikaz talijanskog ministra vanjskih poslova u kome se medju ostalim kaže:

Polojaj koji danas postoji u Italiji, iako s promjenjenim predznakom sličan je onome koji je bio pred 25 godina, prije nego što se je zemlja nakon 10-mesečne neutralnosti početkom ljeta 1915. godine odlučila stupiti u rat na strani zapadnih vlasti. I onda su tome dogadjaju prethodile žestoke unutrašnje borbe i napetosti; i onda je već Mussolini bio — dakako još ne kao diktator, nego samo kao urednik jednog socijalističkog lista — medju onima koji su najviše radili na tome, da dodje do aktiviranja talijanske politike, dok su se konzervativne snage, Papa i Kralj, zalagale za održanje neutralnosti. Svakako postoji jedna osnovna razlika prema ondašnjoj; onda se je radilo o stupanju u rat na strani Francuske i Engleske protiv Niemačke, danas su pak prvoroci neutralnosti prijatelji zapadnih vlasti, dok su prijatelji Niemačke oni, koji su hteli Italiju manevriranjem uvesti u rat na strani Trećega Reicha.

Ali jedno je ostalo jednak: opet je, kao i 1915., Mussolini onaj, koji se najčešće zalaže za aktivnu politiku pa i uz samu pogibelj, da ta na koncu vodi k ratu.

U toj borbi između neutralista i aktivista igra zet Ducea vrlo značajnu ulogu. U engleskim novinama što više postavljena je tvrdnja, da se on nalazi u otvorenoj opreci prema svome taktu te da iza kulisa radi zajedno s konservativnim snagama, t. j. s Quirinalom i Vatikanom, da Italiju, koliko je moguće, održi što dalje od sukoba. Naravno da takove vijesti, koje se već po svojoj prirodi teško dadu kontrolirati, treba primiti s preozom; ali s druge strane je činjenica, da u zemljama, gdje je isključeno demokratsko odgajanje volje, svejedno i dale teku političke borbe iako u drugom obliku. Bio je to jedan Talijanac, grof Cavour, koji je već pred sto godinu upozorio na to, da isključenje komore dovodi samo do toga, da se politika premješta u kuloare. »Je préfère encore les chambres aux anti-chambres«, mislio je prvi ministar predsjednik ujedinjenih Italije.

Grof Ciano, iz Mussolinija najviše spominjan medju talijanskim državnicima, zahvaljuje svoj polojaj prije svega činjenici, da je on zet Ducea. »Who's Who« ne označuje uzalud na prvome mjestu njegovu titulu »Son-in-law of Mussolini« nakon čega se tek spominje činjenica, da je on od 1936. godine talijanski ministar vanjskih poslova.

Uz sve to bilo bi krivo u Cianu htjeti gledati samo osobu koja se koristi situacijom supruga po porijetlu utjecajne žene. Ciano je više od toga: on je mudar i častoljubiv ministar, koji iznad svoga veselja prema sijaju i povećavanju moći ipak uvijek zna vidjeti ono što je bitno.

Pošto je prikazao diplomatsku karijeru grofa Ciana, njegov uspon od diplomatskog činovnika u Rio de Janeiru, konzula u Šanghaju do najmladieg ministra vanjskih poslova u Evropi, švicarski list nastavlja:

Dugo je grof Ciano važio kao jedan od izrazitih boraca za talijansku politiku osovine. Tek nakon ljeta prošle godine izgleda, da je došlo do stanovitog udaljivanja između njega i njegovog njemačkog kolege Ribbentropa. Usporedno s time došlo je do puno zapaženog približavanja talijanskog ministra vanjskih poslova konservativnim krugovima. To je po prvi put došlo do izražaja u podijeljivanju ordena Annunziate toga visokog odlikovanja još vrlo mladome grofu. Oduvijek je podijeljivanje ordena bilo omiljeno sredstvo plemstva da sebi time steknu prijatelje i pristaše. Naročito je u tu svrhu podesan orden Annunziate, jer on daje onome tko je njime odlikovan izvredno važne i laskave prednosti u pravima. On ga čini rodjakom kralja te mu u dvoru daje rang odmah za kraljevskim prinčevima. Tako ima Ciano zahvaljujući tome odlikovanju, uza sve to što je njegovo plemstvo vrlo mlađe, u dvoru prednost i pred samim potomcima najstarijih talijanskih plemićkih rodova.

Jedva ima u Evropi još koji državnik, koji se može hvaliti, da je s 36. godinom tako daleko dospijao kao Galeazzo Ciano. Pa i Mussolini je u toj dobi bio još daleko od moći. Ako i treba priznati, da Ciano svoj uspon ne zahvaljuje samo osobnim sposobnostima, ipak bi, kako smo rekli, bilo krivo htjeti radi toga podcenjivati njegove osobne kvalitete. On poznaje — što je za jednog državnika vrlo važno — svijet. On poznaje prije svega, a to je naročito vrlo važno u ratu koji proživljamo obje ratujuće strane i to iz vlastitoga promatranja. On poznaje Engleze sa svim njihovim pogreškama, ali poznaje i njihovu ustrajnost i sposobnost bezuvjetno se založiti za ono što su jednom spoznali kao zaista važno. On poznaje i Nijemce, njihovu bezobzirnu udarnu snagu, njihovu energiju. Malo ima državnika u Evropi koji su poprije Ciana imali prilike iz najveće blizine upoznati Hitlera Göringa. Göbbelsa i prije svega njemačkog ministra vanjskih poslova Ribbentropa.

PRIREDITEV SLOVENSKIH KNJIŽEVNIKOV V MARIBORU

VLADIMIR NAZOR O ČAKAVŠĆINI

V sredo preteklega tedna so hrvatski književniki na povabilo mariborskih literatov priredili recitacijski večer. Hrvatski književnici so bili ob prihodu v Maribor izredno prisrčno sprejeti od velike množice Mariborčanov. Maribor je bil v zastavah in sprejem ter povorka po mestu sta zavzela obseg prave slovensko-hrvatske manifestacije.

Zvečer je bilo gledališče nabito polno in hrvatski književniki so takoj osvojili prisotne. Prvi od gostov je nastopil znameniti Tin Ujević, za njim so nastopili Dragutin Tadijanović, Ivo Kožarčanin in Ilija Jakovljević. Drugi del programa so izpolnili: Vladimir Nazor, Ivan Goran-Kovačić, Olinko Delorko, Novak Simić in kot zadnji je nastopal Dobriša Cesarić. Najbolj znan od vseh je Vladimir Nazor, ki ga Slovenci poznajo po njegovem »Velem Joži« in to posebno Primorci, ki so se v velikem številu odzvali pri sprejemu hrvatskih gostov, ter jim je kot takim Nazor še mnogo bližji. Iz »Jutra« povzemamo besedilo značilnega Nazorovega govora: Nazor je med drugim dejal:

»Sestre Slovenke in bratje Slovenci, jaz sem najstarejši v tej četici književnikov in farizejev, ki ste jih danes tako bratski sprejeli. Zaradi tega bi hotel, da slišite iz mojih ust zvoka našega najstarejšega narečja, da slišite nekaj iz starodavne, sedaj odrinjene čakavštine, s katero se je spodaj na morju začelo v minulih časih prvo cvetjenje hrvatske književnosti. Prebral vam bom svojo čakavsko pesem. Otožna je. Zelo otožna, ker jo poje človek, v katerem je posebljena usoda, ki je skozi dolga leta spremiljala naše ljudi na slanem in gorenjem Jadranškem morju. Vzeta je iz neke moje knjige, ki je prvič izšla v Sloveniji s slikami Slovencev Aleksandra Šantla, v izdaji Slovenske matice v Ljubljani. Lahko recem, da svojega prvega založnika nisem našel na Hrvatskem marveč, prav v Sloveniji, in morda se kdo izmed vas še spominja mojega »Velega Jožka«. Je to tožba človeka galeota, ki je pod palubo galeje prikovan na trdo desko in mora tam v polmraku samo sedeti in neprestano voziti.«

Na to je g. Nazor prebral divno »Gajljevovo pesan«, spisano v lepo pojočem, arhaičnem, toplem čakavskem narečju. Vsem, ki smo jo čitali pred desetletji, je ostala v neizbrisnem spominu.

Po tej pesmi je g. Nazor dejal: »Upam, sestre v bratje, da ste v zvoki teh verzov slišali vsaj nekaj, kar je podobno zvokom in naglasom vašega lepega slovenskega jezika. Bratstvo in skupen prastari izvor hrvatstva in slovenstva se torej ne kažeta samo v naši krvi marveč tudi v našem jeziku. Gore, polja in vode ločijo Sever od Juga, todače se Slovenec kajkavec iz Maribora in

Hrvat čakavec z Brača ali iz Kastva znajdea skupaj, se bosta kaj lahko razumela.«

Nakakšen jezikovni prepad — je nadaljeval g. Nazor — ne loči Hrvata štokavca od Slovencev. Tudi sam sem nekaj takega doživel. V vaši slovenski liriki je prekrasna pesem, ki jo vsi najbolje poznate. V nji se sliši, kako šumi, kako se pretaka, kako žubori bistra planinska voda; teče navzdol k morju, poskušajoč veselo s kamna na kamen; v svojem žuborenju nosi glasove ptic in planinskih piščalk, petje deklev in vzklike fantov. V nji žubore vsi najzvočnejši glasovi slovenske govorice. Vprašal sem se nekoč, kaj neki se bo zgordilo s temi slovenskimi glasovi, če jih bom skušal prevesti v hrvatsko štokavsko narečje? Odločil sem se za to.

Nato je g. Nazor prebral značilne odlomke iz Gregorčičeve »Soče« in z njimi res pokazal, »bratstvo med našim štokavskim narečjem in slovenskim jezikom.«

Zatem je dejal Nazor:

»V delavnici slovenske lirike je veliki mojster, mag čarownik, ki je umel izvabiti iz instrumenta vašega jezika note, akorde in melodije, ki nas osupnejo. To je Oton Župančič. Poznamo ga dobro vsi: vi Slovenci in mi Hrvati, a poznajo ga čedalje bolj in vedno bolje tudi drugi kulturni narodi. Tudi jaz sem občutil potrebo, da si ga čim bolj približam in da isčem mostove, ki v njejovu poeziji vežejo naš jezik z vašim. Župančičeva pesniška sila je v njegovih globoki pesmi »Manom Josipa Murna-Aleksandrovca« v zanosni »Pesmi mladih« s tistimi znanimi besedami »mi gremo naprej, mi strelcili«, v njegovih bogati »Dumi«, vendor pa vaš jezik morda nikjer ne razdeva v tolki meri svoj čar in milino, kakor v verzih s katerimi Oton Župančič, ta darežljivi gospod, dela veselje tudi deci.«

Nato je g. Nazor prečital svoj prevod pesmi iz »Cicibana«.

Priznam ni mi uspela. Tega pa nisem krije jaz in nista krije naša jezika. Župančičeva umetnost je tako prefinjena, tako subtilna, da njegovi verzi ne trpe prevajanja — celo na bratski jezik ne. Vzlio temu sem hotel končati svoje čitanje s to pesmijo. Hotel sem tako končati, zakaj v teh dneh cvete in diši okrog nas mariborska pomlad: gozd je zelen, ptica poje in potok teče kakor v verzih o Cicibalu. In mi vsi — vsi do zadnjega — bi hoteli občutili, da smo zares bratje, hoteli bi se temeljito, prav do jeda umiti v pomladnih vodah, spostiti se vseh svojih starih grehov, nesporazumno in nezaupanja; hotel bi — mi vsi eni kakor drugi — biti vedna taki, da nam ne bi mogel nihče več reči, da smo nekakšni... Cicifui.«

POLITIČKE BILJEŠKE

RUSIJA I BALKAN

Dopisnik »Politike« iz Berlina javio je prošlih dana (16. V.) svome listu:

U ovdašnjim političkim krugovima uporno se održava verzija da je sovjetska vlada ovih dana pozvala akreditovane predstavnike u Moskvi Njemačke, Italije, Francuske i Engleske i saopštila im da bi svaku oružanu akciju koju bi ma koja od tih sila poduzela ma gdje na Balkanu Sovjetska Rusija smatrala neprijateljskim aktom uperenim direktno protiv nje same.

Sa službenе njemačke strane, medutim, tvrde, da im o tom koraku sovjetske vlade ništa nije poznato. Osim toga i ovoga puta uvjeravaju da Njemačka, a u pogledu pitanja politike prema Balkanu i dalje ostaje dosljedna svom principu a to je u prvom redu

održanje mira u tom dijelu Evrope. Uz to se kaže da Njemačka nikada nije bila ta koja je željela proširenje rata na Jugostok.

Medutim, o tome dogadjaju toliko se ovdje diskutira da se, najzad, zaista mogu naći samo dva tumačenja. Ili, je sovjetska vlada stvarno poduzela takav korak, ili su pak vijesti o tome namjerno lansirane, kako bi se u balkanskim zemljama stvorilo smirenje potrebno ili za stvarno održanje mira u tom kraju, ili za sondiranje terena za neku akciju.

Dok je točnost ove vijesti još teško provjeriti, u ovdašnjim ruskim krugovima i dalje se tvrdi da Moskva ostaje i nadalje odlučan protivnik vojničke akcije ma koje sile prema Balkanu.

VOJNA SILA ITALIJE

Italijanska oborožena sila se deli na vojsko na kopnem, vojno mornarico, letalstvo in fašistično milico.

Vojska na kopnem se sestoji v mirnom času iz pet armadnih poveljstava, ki obsegajo 17 normalnih in 4 specjalna armiška korpusa: alpinski, oklopni, brzi, in libijski armadni korpus.

Ti armadni korpori vsebujejo 51 pешadijskih divizij, 14 specjalnih divizij (alpinskih, oklopnih, brzih in libijskih) 7 obmejnih poveljstava, tri otoške in 2 divizije karabinjerjev. Od teh grup se nahajajo v Libiji trije armadni korpori s 6 do 7 divizij. Okrog dve tretjini pešadijskih in vse oklopne brze, alpinske in

motorizirane divizije se nahajajo v severni Italiji.

Stevilčno stanje v mirnem času znaša v normalnih prilikah na suhem 600.000 vojakov, v vojni pa 3 milijone. Trupe iz sestave posadk v trdnjavah so osposobljene tudi za ofenzivno delovanje preko mejnih linij.

Od letalstva je stalno prideljeno suhozemski vojski 5 divizij, katerih vsaka ima 350 letal v glavnem lovskih in izvidnih. Poleg tega ima Italija še okoli 2.000.000 kolonialnih trup.

Po podatkih, ki so jih te dni objavili italijanski listi razpolaga Italija v sedanjem trenotku s 121 podmornicami.

Ni na koga drugoga ne može se Mussolini tako osloniti kao na svoju kćer. Na putu k tui kćerci uslijedilo je približenje njezinu supružnu grofu Cianu. Nigdje kao u Italiji nijesu obiteljske veze istodobno i veze povjerenja koje medusobno drže ljude. Kako je grof Ciano medju svim bližnjima sigurno onaj koji je najprikladniji da jednom preuzeče v baštinu njegovu moć, da založi za ono što su jednom spoznali kao zaista važno. On poznaje i Nijemce, njihovu bezobzirnu udarnu snagu, njihovu energiju. Malo ima državnika u Evropi koji su poprije Ciana imali prilike iz najveće bližine upoznati Hitlera Göringa. Göbbelsa i prije svega njemačkog ministra vanjskih poslova Ribbentropa.

Pripomniti moramo, da Francija in Anglia nimata toliko podmornic in je Italija v tem oziru premočna nad svojima zapadnima tekmovalkama. Najveće število podmornic na svetu ima danes Rusija, ki jih ima po angleških poročilih najmanj 180.

Italija ima poleg podmornic 6 oklopnic, 33 križark raznega tipa ter še 118 manjših in 62 večjih edinic.

«OSSERVATORE ROMANO» PREPOVEDAN V ITALIJI

Pretekli teden so italijanske oblasti prepovedale prodajo uradnega vatikanskega glasila »Osservatore Romano« na vsem teritoriju italijanskega imperija. Kakor je znano je vatikansko glasilo precej ostro nastopalo proti Nemčiji, ki je zaveznična Italija in si prizadevala da bi Italija ostala izven sedanjega konfliktu. »Osservatore Romano« je pisan v italijanščini in se od časa, ko je začela evropska vojna, zelo razširil po vsej Italiji, ter se razlikoval od ostalih italijanskih listov. Zanimivo je, da je Vatikan odločil, da bo odslej »Osservatore Romano« nepolitičen list in da bo prinašal samo vesti iz obeh taborov brez vsakih komentarjev.

RAZŠIRITEV RAJHA

Ko so nemške čete zasedle Belgijo, so nemške oblasti takoj ukrenile da se pripoji Nemčiji ozemlje tistega dela Belgije, ki ga je dobila od bivšega nemškega Rajha na koncu svetovne vojne na podlagi versailleske pogodbe. Zanimivo je sedanje nemško mnenje, da ne bi bila pripojena Nemčiji Alzacija—Lorena, aka bi Nemčija prisilila Francijo na kapitulacijo

„ATLANTE DE AGOSTINI“

Beogradski časopis »Ravnopravnost« donosi:

Geografski institut »De Agostini« u Novi varzi izdaje svake godine veoma koristan i danas već popularan atlas »Atlante de Agostini«. Ovaj kalendar donosi statističke podatke o svim državama u svijetu.

U prvom poglavju objavljeni su podaci o Italiji. Dr. Visintin, koji je uredio kalendar, pravi razliku između »Kraljevine Italije« i »Italije«. Kraljevina Italija obuhvaća krajeve koji i politički pripadaju Italiji, dok »Italija« uključuje sve krajeve gdje žive Talijani.

**HRVATSKE PROPOVIJEDI
PO ISTARSKIM ŽUPAMA
GOD. 1727 DO 1742**

Ugledni Isusovac otac Miroslav Vanićno izdaje već dugo godina znanstveni časopis »Vrela i Prinosi« (prije Croatia Sacra) u kom iznosi uglavnom povijest isusovačkog reda u hrvatskim krajevima.

U nedavno izšlom broju 11. »Vrela i prinosac nalazi se veoma opširan izvještaj poznatog dubrovačkog Isusovca oca Bernarda Zuzorića o misijama, što ih je održao između godine 1727 i 1742 po raznim istarskim selima i gradićima. Ta izvješća mnogo su važnija nego što bi tko na prvi pogled pomislio. To je dragocjen i prvorazredan izvor za poznavanje ne samo vjerskog nego i socijalnog i kulturnog života senjsko-modruške biskupije, Kastva i Istre, u XVIII. stoljeću. U narodnom pogledu naročito su važna i zanimljiva izvješća o održanim misijama na hrvatskom jeziku u mnogim mjestima naše Istre, tako u Barbanu, Belom, Beršćeu, Boljunu, Brdu, Cresu, Čepiću, Dragociću, Gologorici, Gračiću, Kastvu, Kožljaku, Kršanu, Labinu, Lošinju Malom, Lošinju Velikom, Lovranu, Ljubenici, Mošćenicama, Orlecu, Osoru, Pazinu, Piću, Plominu, Poreču, Predošćici, Sušaku, Svetom Vicentu, Šumberu, Unijama, Rijeci i Kastvu.

Zanimljiv je prikaz Zuzorića, kad opisuje s kolikim su oduševljenjem naši ljudi dočekali svoga propovjednika. Gdje bi se god otac Zuzorić pojavo sa svojim drugovima u narodu bi nastalo veliko gibanje. Svijet je sa svih strana grnuo da čuje propovjednika, da se skruši i popravi život. Potresni su prizori, što nam ih je sačuvalo Zuzorićevo pero: mire se i grle ljudi, koji su godina kipjeli od mržnje i snovali krvavu osvetu. Mi čemo se na ova interesantna izvješća, koja će bez sumnje zanimati svakog našeg čitatelja još osvrnuti, te čemo eventualno pojedina od njih i u cijelosti prenijeti. Mnogi će od naših Istrana možda u kojem od lica spomenuti u izvješću prepoznati kojega od svojih dalekih predja, djedova i pra-djedova.

**MATETICEVA ČAKAVSKA PJEVANKA
ODOBRENA ZA PUČKE I SREDNJE
ŠKOLE**

Odio za umjetnost kod banovine Hrvatske odobrio je za sve pučke i srednje škole Čakavsko-primorsku pjevanku našeg odlitnog kompozitora g. Ivana Matetića Ronjova. Ova knjiga odobrena je pod brojem 29.918-II od 8. IV. 1940. Prema tome ova knjiga preporučena je od najviših vlasti za sve hrvatske pučke i srednje škole, koje bi trebale bezuvjetno, da ovu Pjevanku nabave, i preporuče djacima, kako bi ona do-prla do svih hrvatskih slojeva.

IVO JARDAS:

ZIBEL Z MOTOVUNSKEGA LUGA

Nad Motovunski Lug, dole pod Grožnjem i Kostanjicu, ni onakoveh sel ka-kova su po Grožnjanskem i Završenem Krase.

Tamo su kuće jače rastresene, ona-ko po brešćieh v umejkeh.

S teh, kako se reće, Grožnjanskem Brd, nisu deca mogla do naše školi. Bilo njen je predugo i va Livade i Martinčićem na Grožnjanski Kras.

Ljudi s teh Brd počeli su bili škola-jati i skrbet, da bi morda i njin školu otprija »Družba Sv. Ćirila i Metoda«.

Utinut je pak zato vršil barba Tone Srebrnić, a zvali su ga Boškar.

Tone Boškar bil je premožan kmet. Bil je kupil, lih svojega posesa, još onu jedinu štanciju, ale gospoštinu, ka-j' bila tamo, od nekakovega konta Furigonji.

Barba Tone j' imel na Krasi zrmana Kraljevića Zvaneta. Po domaću su ga zvali: Črni Zvane.

Črni Zvane bil je dobar i narodan čovek, kod i si na Krasi, utinut pak Martinčići.

Nekuliko puti, ovako v nedjelje su me va škole iskali, on, Črni Zvane i barba Tone Boškar. Ale baš su, kod na dešpet, trefili prit kad me ni bilo doma. Ma po pravice v' nedjelje san bil malo doma, ako ne baš, da j' bilo nevreme.

Kad je bilo lepo vreme šal san po sebe mej' ljudi.

Kako san pak rekal, va Brdeh ni bilo onako na kupe pravega sela pak nisan još bil tegnul tamo. Zato nisan još, ča j' bila malo manj i sramota, ono vreme intral poznat barbu Toneta Boškara.

Lego ča ni bilo — mislel san sam slobom — to će bit, ako Bog da.

Barba Tone j' bil namislel da bi dal jenu svoju kuću za školu. Sporučil je da bi rad da pričen malo tu kuću po-gljetat. Kad pak on mane nemore ni-kad va škole načemo se spoznat i po-govorit va njigovoj, ako će Bog — no-voj škole. On će nas, kada god rečemo,

VIJESTI IZ DOMOVINE

Gostovanje društva „Jadran“-„Nanos“ iz Maribora u Zagrebu

Zagreb — O djelovanju našeg emigrantskog društva »Jadran-Nanos« u Mariboru bilo je u našem listu već češće govor. Osobito se istaklo radom svog podmladka, koji vodi ugledna naša javna radnica gospodjica Ninca Pinter. Naši su mališani izveli u Mariboru i Celijsku krasan igrokaz s plesom i pjevanjem »U kraljevstvu patuljaka«, kojim su postigli na svakoj dosadanjoj priredbi izvanredan uspjeh.

Prigodom nedavnog pohoda hrvatskih književnika u Mariboru povedeni su razgovori o nastupu te naše djece i u

Zagrebu. I zaista, gospodja Ninca Pinter dolazi s djecom već ove subote, 25. svibnja, u Zagreb, te će s djecom nastupiti u Malom kazalištu. Jedna će predstava biti u subotu popodne, a druga u nedjelju prije podne, u 10 sati. U Zagreb dolazi oko 60 naše djece.

Samo se po sebi razumjeva da će na te predstave doći svaki naš emigrant sa svojom djecom. Autor igrokaza »U kraljevstvu patuljaka« je takoder naš zemljak, prof. Josip Ribičić, urednik jednog od najboljih naših omladinskih listova »Našega roda«.

Sastanak društva „Istra“ u Slavonskom Brodu

Slav. Brod. — Društvo »Istra« iz Slav. Broda održalo je 13. o. m. u Brodskom Brdu u gostionici Istranina Benjamina Jugovca sastanak, kome je prisustvovalo oko 60 Istrana. Razlog, što je sastanak održan u Brodskom Brdu je taj, što se u okolini Broda nalazi velik broj naših ljudi, koji se bave gospodarstvom i vinogradarstvom, pa im je zgodnije naći se u Brodskom Brdu nego li u samome gradu Brodu.

Sastanak je otvorio predsjednik Martin Ivić, koji je pozdravio prisutne i istaknuo potrebu udruživanja Istrana, jer samo udruženi mogu postići stanovite uspjehe korisne zajednicu i pojedinicima. Mnogo je stvari, gdje je potrebno da se društvo zauzme za pojedinca, kad je u pitanju ishodjenje dozvole boravka, molbe za državljanstvo, raznih potrebnih isprava i t. d., gdje društvo kao najpozvanije može uvijek uspješno intervenirati, dok pojedinac za to treba da traži intervenciju raznih privatnih lica, koja toga dakako ne bi besplatno radila.

Apelirao je na slogu i medjusobnu trpežljivost u istarskim redovima. Dva

mališana, djeca Celestina Štifanića iz Bosanskog Broda recitirali su zatim dvije istarske pjesmice i to »Stari Zvane« i »Majka za mnom plače«.

Društveni tajnik Mijo Kos u svom je govoru istaknuo potrebu čuvanja narodnih običaja u našim redovima, a na-ročito gajenje ljubavi za naš ostavljeni zavičaj među našom omladinom. Mno-gi od naših mladića kad se ovdje smje-sti u namjeste zaboravljaju ideale svojih otaca, pa se dešava da su ovdješnji gradjani često veći i bolji propagatori kulta Istre nego li djeca nas emigrata samih. Poziva na rad sive one, koji su još izvan društva, da se učlane i za-jednički porade na što uspješnijem ra-du društva.

Posljednji je govorio omladinac Ante Matovićević, koji je istaknuo važnost omladine i potrebu naše suradnje s ostalim hrvatskim narodom ovdje u Banovini Hrvatskoj i ostalim pokrajinama. Potre-bno je skupljanje omladinskih snaga radi jačeg kulturnog djelovanja. Iznosi, kako je omladinska sekcija osnovala biblioteku, koja već ima lijep broj knjiga, kojima se članovi društva služe.

„ISTARSKI DOM“

zadruga za gradnju malih kuća, s. o. i. u Zagrebu.

Poziva sve svoje članove da u što većem broju prisustvuju glavnoj godišnjoj skupštini koja će se održati u nedjelju dne, 9 lipnja ove godine u 9 sati i 30. časa prije podne, u prostorijama »Jugoslavenske Matice« Varšavskog ulica broj 6. (dvorišna zgrada) s ovim dnevnim redom. 1. Pozdrav predsjednika. 2. Izvještaj tajnika (Poslovodje). 3. Izvještaj blagajnika. 4. Izvještaj nadzornog odbora. 5. Razriješnica upravnog i nadzornog odbora. 6. Izbor nove uprave, (9. članova upravnog odbora i 5. član. nadzornog odbora) 7. Eventualije.

JOŠ OVAJ MJESEC VALJA PRODULJITI DOZVOLE UPOSLENJA

Ponovno upozorujemo naše zemljake, koji imaju dozvole uposlenja da ih pro-dulje kod mjerodavnih oblasti (kod uprave policije ili sreskog načelstva) još u toku mjeseca maja, kako je to propisano, da ne bi — s obzirom na pootvorene propise o stranim državljanima — imali kakvih neprilika. Ujedno upozorujemo da je potrebno držati u redu do-zvole boravka.

NAŠI POKOJNIKI

LIST ZA LISTOM PADA ...

Trst — V torek, 30. aprila je neiz-prosna smrt zopet posegla med vrste tržaške mladine in nam ugrabila 25 letno dekle Vali Mikulus. Po kratki bolezni je u bolnišnici podlegla težki operaciji.

Bila je delavna in požrtvovalna. Izšla je iz bivše slovenske trgovske šole. V tukajšnjih krogih je bila zelo priljubljena in spoštovana, ker se je vedno in ob vsaki priliki zavedala svoje dužnosti.

V sredi prihajajoče pomlad, ki si jo tako željno pričakovala draga Vali si morala od nas. Ni te več med nami, a spomin nate živi in bo živel!

Prijetni materi, sestrani in bratom naj gre naše globoko sožalje.

† PAVLE MARUŠIĆ

V Poljircih, občina Bogdanci pri Djednjeliji v Južni Srbiji, je umrl po daljni bolezni g. Pavle Marušić v 60 letu starosti. Pokojnik je bil po rodu iz Opatica selo pri Gorici iz znane narodne družine Marušićev, brat bivšega bana v Ljubljani. Pred vojno je služboval nekaj let kot orožnik v Istri in kasneje u svojem kraju kot poštni odpremnik. Po svetovni vojni se je preselil v Maribor, kjer je zaradi poloma gospodarskega društva »Drava« prišel ob lepo hišo. Nato se je preselil v Podsusied pri Zagrebu. Tu se je zelo zanimal za nase-litev v južnih krajih. Sam se je naselil najprej v Bistrenici na Vardarju na rimorsko-zadružni zemlji. Po dolgem prizadevanju mu je uspelo dobiti precej zemlje od ministrstva v Poljircih pri Djednjeliji, kjer si je Marušić z nekaterimi Goričani postavil in urel lep dom. Skoraj največ je pripomogel pokojni pri zgraditvi 30 hišic primorskega nase-lja Dušanovca pri Dojranskom jezeru ob grški meji, dve uri daleč od Poljurcev. Naselje se na žalost zaradi premalega razumevanja državnih činiteljev iz Skoplja ni obdržalo. Lep cementni vodnjak z izvirajočo vodo, edino v Dušanovcu, imenovan »Marušićeva česma«, priča o njegovih skrbi za ožje rojake. Preostalim naše iskreno sožalje! Z. V.

doma čekat — rekal je Črni Zvane, s-ken san namislel bil poč va Brda.

Dokončali smo bili da čemo poč baš na Majevicu, to će reć prvu nedelju od maja meseca.

Kako god smo rekli, Črni Zvane j' prišao nedelju po me. Videlo mi se j', da j' prišao prerano.

Zvane ni bil nekako od volje. Ni bilo ž njega ni prave besedi. Se j' neč ona-ko uvijal. Ni nebog znao kako bi počeo.

Najzada se j' va se zel pak mi j' rekao:

— Sinoć već na deset ur prnesal mi j' Matija Pucer glas da moramo va Buje na štacion. Oni, Zvane, Matija i Veli Jakov, voževali su on beli kamik mramor z mamljanske kavi, va Buje na štacion. Od tamo su ga poslili va Trst i va Beč.

Zato su morali poč, a tako i Zvane s njimi, va Buje, na nekakav dokonač.

Imeli su za prijet i neki fijurinac. Zato ni Zvane moge! tega preputstio.

On je bil čovek-muž beseda. Kako reče tako stori. Boškaru j' natrdo obećal da čemo prit na Majevicu jutro, poč, tu druge ni. On je z voli leta i leta, s te kavi, mramor voževal. To mu j' bil sad pak s tega niš. Va Buje pak mora kruh.

Ale se j' brižan pojidal i skončeval ča će mu reć barba Tone.

— Komač san čeka nedilju — rekal je, — pak sada ovako...

— Najzad — rekal san ja, — niš za-to. Ja ču poč sam va Brda. Po pitaniču sakamo zajed, pak éu i ja neka-ko do barbi Toneta. Ni to prek sveta.

— Dobro je — rekal je Zvane veselo. — Ja ču se pak gledat ča buden prvo mogal odbavit pak éu s »karijolum« nazad do Kostanjice. Paran da ču bit već okol polna puli Boškara.

Karijola smo zvali onu malu zečnicu ka j' šla s Trsta va Poreč. Sad je već ni. Zneli su šini i storili cestu pak sada onuda voze tomobili.

Ta karijola j' šla najveć pul more. Najdalje od mora bila j' baš onuda od Buje do Motovuna.

Črni Zvane tekjal je brzo na Grožnjanski štacion, da se pelja va Buje.

Ja san se pak sam otputil da ču va Brda.

Pul Dubac san se javil parone Lucije.

Po užance dala mi j' črno kafe z ra-kinu. Kako j' ona uževala reć, za ma-ještra, imela j' dobra parona Lucija, na-pošnu kikaričicu. Na njoj i na pijatiće bile su jagodice naštampane.

Jedanput je šla, se onako već puli, na sokolsku zabavu valje va buzet-ski Narodni Dom. Tamo, kako j' ona govorila, va našoj narodnoj butige — kupila san ta kikaričić.

Povedel san njoj kamo gren, pak je rekla:

— A bravi je čovik uni barba Tone. Dobar trdi Slovinac, kako naš pokojni. A bili su dobri pretelji. Čuda mi ga po-zdravite. Vero bin rada da i uni tamova Brdeh dobiju našu slovensku školu. Kako je tute sada lipo našoj dici i nami.

Bilo se j' već dobrohano sunce zdiglo kad san prišao ovako na jedan, komunal, to ko da bi na selsko pašišće. Onud je rasla samo šmrika, prliji, ko da bi jeni lunbrelini, i papr